

ΤΟ ΠΟΥΛΙ

VIII

Πέρα απ' τὰ οὐρανοθέμελα γιὰ μένα
 Ὁ Κόσμος τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ Φεγγαριοῦ
 Κλείνει, σὺν σφάλισμα τοῦ ἐνὸς παραθυριοῦ,
 Ποῦ μ' ἔχουν τὰ ὄνειρά μου σφαλισμένα
 Καὶ μέσ' απ' τίς χαραματίδες τοῦ Καιροῦ
 Τὰ μάτια μου θωροῦν τὸν κόσμον ἐμπρὸς μου
 —Τόσο στενὸ κι' ἀπόμακρο σὺν νῦν' ἐντὸς μου—
 Γιὰ μιὰν ἀχτίνα τοῦ φωτός τοῦ θαμπεροῦ
 Τοῦ σκοτεινοῦ μου πύργου, πρὶν νάρχισθῃ
 Τὸ Ἠλιόγευμα παντοτεινὸ νὰ μὲ κοιμίσῃ!

Τὸ Ἠλιόγευμα παντοτεινὸ : χρυσὸ πουλὶ
 Σὲ πέτρινο κλουδάκι τόσους χρόνους
 Ἔτσι τὸν κόσμον του θωρῶντας νὰ λαλήῃ
 Ἀντίκρου' ὅτους πολυκαρπούς του κλώνους,
 Κι' ἀντικρυνά' στίς τόσες τίς φωλιές
 Ποῦ ταῖρι ἀγαπημένο ὡς ὅτ' οὐλοῦδι
 Κάθε πουλάκι απ' τὴ ζωὴ ζωὴς παλιῆς
 Νοιώθει καὶ ξανανιώνει μὲ τραγοῦδι...
 Χρυσὸ πουλὶ σὲ πέτρινο κλουδάκι χρόνους
 Τὸν κόσμον ἔτσι θωρῶ χαρούμενο ὅτους κλώνους,
 Τούς κλώνους τοὺς πολυκαρπούς, ποῦ ἀκόμα
 Δὲ γεύθηκα τὴ γλύκα ἐνὸς καρποῦ ὅτ' οὐδ' αὖτις!

Σπέντες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΟΝΙΣΣΑ ΚΑΙ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε
 Τὸ ἕνα ξοπίσω στ' ἄλλο

ΣΟΛΩΜΟΣ

Στὴν τηλεφταιὰ του φυλλάδα (Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀθήναις 1903) ὁ κ. Χατζιδάκις γράφει τ' ἀκόλουθα (σ. 41).

«Ἐν τῇ Revue des Revues σελ. 27 διδασκόμεθα, ὅτι ὁ κ. Πάλλης «pour rendre les termes d' à n e s s e ou de Mont des Oliviers, avait créé des formes nouvelles sur le modèle des formes populaires». Ἀλλ' ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι τὸ θῆλυ τῶν ζώων λήγει παρ' ἡμῖν ἢ εἰς -α (σκύλλος σκύλλα, κουνέλλος κουνέλλα, γάϊδαρος γαϊδάρρα κτλ.) ἢ εἰς -ίνα (βορθικὸς κίνα, (ἐ)λάφι-φίνα, γεράκι κίνα,

κάδουρος-ίνα καὶ ἐν Κρήτῃ καθράς-ίνα, λαγός-γίνα καὶ ἐν Κρήτῃ λαγουδίνα, πουλλί-ίνα, πρόβατον-ίνα κτλ.), οὐχὶ δὲ εἰς -ισσα, (οἶον οὐχὶ γεράκιςσα, οὐχὶ ἐλάφισσα κτλ.) διὰ τὴν συνήθειαν μόνον γυναικῶν ὀνόματα, εἴτε ἐθνικὰ εἴτε τάξεως δηλωτικὰ, λήγουσιν εἰς -ισσα, οἶον βασίλισσα, πριγκίπισσα, μαστόριςσα, γειτόνισσα, ἐπαρχιώτισσα, πατριώτισσα, χωριώτισσα, καπετάνισσα, Μοραϊτίσσα, Ἀνδριώτισσα, Ναξιωτίσσα κλπ, κλπ.), τότε πείθεται ὅτι οὐτὸ δ' γράμμα, οὐτὸ δ' ὑποστηρίξας ἔχουσιν ἀληθῶς ζῶν καὶ ἀκαίον τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῆς γλώττης. Ἀλλὰ τότε εἶναι ἥκιστα πάντω κατάλληλοι νὰ δώσωσιν ἡμῖν πρότυπα γραπτῶν λόγων τοῦτο ὀφείλουσι νὰ πεισθῶσι πάντες καὶ μάλιστα αὐτοὶ οὗτοι οἱ κεινοτάμοι».

Ὁ παράγραφος ἀφ' οὗ πρωτοφάνηκε μέσα στὴ Revue des Études grecques, (No 70 σ. 235), μὰ μὲ σημαντικὰ ἀλλιώτικη μορφή ὡς πρὸς τὴ σημασίαν τῶν ὀνομάτων ποὺ δέχονται τὴν κατάληξιν -ισσα. Ἐκεῖ μὰς διδάσκει ὁ κ. Χατζιδάκις πῶς «[Ponr la féminine des noms d'animaux] ja mais «on n' emploie le suffixe -ισσα qui ne sert à former q u e des termes de gentillesse, de nationalité et de dignité». Φαίνεται ὅμως πῶς ξαναδιαβάζοντας τὸν κανόνα τοῦ ἔτσι ὅπως εἶναι μέσα στὸ γαλλικὸ κείμενο, παρατήρησε πόσο παιδιότικος εἶναι, καὶ προσπαθῆσε μὲ τὸ ἐλληνικὸ ξανατύπωμα νὰ διορθώσῃ τὸ χοντρά του λάθος (θὰ δοῦμε κατόπι πῶς δὲν εἶναι ἕνα τὸ λάθος). Καὶ κοιτάζετε πῶς μὲ χαρακτηριστικώτατο τρόπο ζήτησε νὰ προλάβῃ τὸν ἑαυτοῦ. Γιατὶ σ. 3 τῆς φυλλάδας του σὲ μιὰ σημειωσούλα μὰς λέει πῶς τὸ γαλλικὸ κείμενο εἶναι περίληψις τοῦ ἐλληνικοῦ, καὶ πῶς τὸ ἐλληνικὸ μὰς δίνει τὴν πραγματείαν τοῦ «ἀκριβῶς ὅπως συνετάχθη». Ἡ κουτοπονηρικὴ δὲ μὴ δὲν ὀφείλει. Γιατὶ εἶναι ὁλοφάνερο πῶς οἱ λέξεις «τάξεως δηλωτικὰ» ὅχι μὲ περίληψιν, παρὰ ἴσα ἴσα μὲ σημαντικὸ ἄπλωμα μποροῦνε μοναχὰ νὰ καταστήσωσιν στίς λέξεις «termes de gentillesse et de dignité». Μήτε γίνεται νὰ παραδεχτῆς πῶς τὸ συνήθως ποὺ τώρα ἔχει τὸ τάχα ἐλληνικὸ πρωτότυπο μποροῦσε μὲ περίληψιν ν' ἀλλαχθεῖ σὲ μοναχὰ (n e sert à former q u e). Ἔτσι τὸ μόνον ὀφελος τῆς λαθοχειρίας ἀφ' οὗ εἶναι νὰ δείξῃ πῶς ἀποῦ τόσες φορές καλπονόησε ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς ἄλλους, κατάντησε τέλος νὰ καλπονοήσεται κι' ὁ ἴδιος.

Ἐγὼ τώρα ἐδῶ σκοπὸν νὰ συζητήσω τὸν κανόνα τοῦ κ. Χατζιδάκιος, καὶ θὰν τὸν ξετάσω ὅχι κατὰ τὸ ἐλληνικὸ κείμενο—ποῦ ὅμως κ' ἐκεῖνο εἶναι ἀρκετὰ παιδιότικο—παρὰ κατὰ τὸ γαλλικὸ πρωτό-

τυπο. Κ' ἔχω τόσο περισσότερο δικαίωμα νὰν τὸν ξετάσω κατὰ τὸ γαλλικὸ πρωτότυπο, ὅσο ἡ χωριατιά ποὺ τελειώνει τὸν παράγραφόν του ἐκεῖ πρωτοφάνηκε, κι' εἶναι λοιπὸν στηριγμένη στὸν κανόνα τοῦ ὅπως μὰς δόθηκε μέσα στὴ Revue.

Ἐλεγε λοιπὸν ὁ κ. Χατζιδάκις μέσα στὴ Revue πῶς ἡ κατάληξις -ισσα ἔχει ἡ ἐθνικὴ σημασίαν ἢ σημασίαν de gentillesse et de dignité. Δὲν εἶναι ἴσως δυσκόλο νὰ μαζέψῃς ἀρκετὰ ὀνόματα μὲ κατάληξιν -ισσα καὶ μὲ σημασίαν καταφρονετική ἢ καὶ ὑβριστική θὰ περιοριστῶ ὅμως μοναχὰ ν' ἀναφέρω μερικὰ καταχωρισμένα ἤδη σὲ βιβλία, ἐπειδὴ ἀλλιῶς δὲν ἔχει λόγον, ὑπάρχουν ἢ ὅχι, δὲ θὰ διστάσει ὁ κ. Χατζιδάκις ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξὴ τους.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς ἀναφέρω διὸ παραδείγματα δικῆς του συλλογῆς ἀπὸ τὴν Einleitung in die Griechische Grammatik, δηλαδὴ ἀκαμάτισσα σ. 26

κολακεύτρισα σ. 27

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ Λεξικὸν τοῦ Βλάχου τὰ διαδούλισσα

δρακόντισσα=ogresse (ἐρμηνεία τοῦ Βλάχου).

Κατόπι ἀπὸ τὸ Λεξικὸν τοῦ Βυζάντιου τ' ἀκόλουθα:

ἀνακατωσούρισα=intriguanse (ἐρμην. τοῦ Βυζάντιου).

αὐθάδισσα

θυμώδισσα

ἱερακομύτισσα

στραβοπόδισσα.

σακάτισσα

Καὶ τελεφταιὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τῶν Προτύπων τοῦ Βλαχογιάννη—γραφίαν ποὺ πραγματικὰ κατέχει τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν χίλιες φορές πιὸ ἀγνὰ καὶ πιὸ κατὰ βάθος ἀπὸ τὸν κ. Χατζιδάκι—ἀναφέρω λέξιν ὑπερβολικὰ ὑβριστική, τὴ λέξιν φόνισσα (σ. 25 «δὲ μιλᾷς, μωρὴ φόνισσα».)

Ὁ κανόνας λοιπὸν τοῦ κ. Χατζιδάκιος ὡς πρὸς τὸ gentillesse καὶ dignité εἶναι ἀνόητος. Μὰ τώρα ἄς δοῦμε καὶ τὸ δέφτερό του μέρος, ἃ δηλαδὴ θηλυκὰ ὀνομάτων ζώων ποτέ (jamais) δὲ γίνονται μὲ τὴν κατάληξιν -ισσα. Ἐδῶ παραπέμπω τὸ σοφὸν γραμματικὸν στὸ Λεξικὸν τοῦ Βλάχου, ὅπου θὰ βρεῖ σωστὰ καταχωρισμένη τὴ λέξιν γάλλισσα=dinde (ἐρμ. Βλάχου). Καὶ τί ἀνάγκη Λεξικοῦ; Δὲν ἄκουσε τάχα ποτέ τις τοὺς πουλητάδες τῶν κούρκων, ποὺ σὲ μιὰ ἐποχὴ τοῦ χρόνου—κατὰ τὰ Χριστούγεννα νομίζω

πρέπει νὰ ζητήσωμε· φιλί κι' ἀγκαλισμα καὶ νὰ ξαπλωθῶμε χάμου γυμνοί· κἄναι κρύο, μὰ θὰ τὸ ὑποφέρουμε κ' ἐμεῖς ὅπως ὁ Φιλητάς.

ΣΤ'. Αὐτὸ τοῦς γίνηκε νυχτερινὸ μάθημα. Κι' ὅταν τὴν ἄλλην μέραν ἔφεραν τὰ κοπάδια στὴ βοσκή, φιλήθηκαν μὲ ἰδωθήκαν, πρῶτα ποὺ δὲν τῶκαμαν ποτέ προσητέρα, καὶ σφιχταγκαλιστήκαν. Μὰ δὲν τολμοῦσαν νὰ δοκιμάσουν καὶ τὸ τρίτον γιαντρικὸ, ἀποῦ γδυθῶν νὰ πλαγιάσουν, γιατί ἦταν πολὺ ἀδιάντροπο ὅχι μοναχὰ γιὰ παρθένας παρὰ καὶ γιὰ νιούς γιδάρηδες. Πᾶλε λοιπὸν εἶχαν ἀγρύπνιες καὶ θυμόντουσαν ὅσα εἶχαν γίνῃ καὶ παραπονιούνταν γιὰ ὅσα εἶχαν ἀφήσει:

—Καὶ φιλήθηκαμε, μὰ κανένα διάφορο· ἀγκαλιστήκαμε καὶ τίποτις περισσύτερο ἀπ' αὐτό. Λοιπὸν τὸ πλάγιασμα εἶναι τὸ μόνον γιαντρικὸ τοῦ ἔρωτα· πρέπει νὰ τὸ δοκιμάσουμε κι' αὐτό· χωρὶς ἄλλο κατὶ καλότερο ἀπὸ τὸ φιλὶ μέσα σ' αὐτὸ θὲ νῆναι.

Ἦστερ' ἀπὸ τέτοιες συλλογές, καθὼς ἦταν φυσικὸ, κι' ὀνειράτα ἐρωτικάκι ἐβλεπαν τὰ φιλιὰ, τ' ἀγκαλιάσματα· κι' ἀκόμα ὅσα δὲν ἔκαμαν τὴ μέραν τάχα· μὲν στὸν αἰετὸν τοῦς· ἦταν πλαγιασμένοι γυμνοί.

Ζ'. Καὶ τὴν ἄλλην μέραν πιὸ ἐρωτευμένοι σηκώθηκαν καὶ μὲ σουριγματίες τὰ κοπάδια ὁδηγοῦσαν, γιατί βιάζονταν νὰ φιληθῶν, κι' ἄμα ἰδωθήκαν μὲ χαμόγελο ἔ-

τρέξεν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο. Φιλήθηκαν λοιπὸν κι' ἀγκαλιστήθηκαν κατόπι, μὰ τὸ τρίτον γιαντρικὸ ἀργοῦσε, γιατί μήτε ὁ Δάφνης κόταγε νὰ τὸ εἰπῇ, μήτε ἡ Χλόη ἤθελε ν' ἀρχινήσῃ, ὡς ποὺ κατὰ τύχην ἔκαμαν κι' αὐτό. Καθόντουσαν σὲ κούτσουρο βαλανιδιάς, ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, κι' ἀποῦ δοκίμασαν τὴ νουστιμάδα τοῦ φιλιῦ, ἀχόρταγα ρουφούσαν τὴ γλύκα του. Ἐγίναν κι' ἀγκαλιάσματα ποὺ ἔκαναν τὰ στόματα νὰ κολνοῦν περισσότερο· μὰ ἐκεῖ ποὺ ἀγκαλιάζονταν, ὁ Δάφνης τράβηξε πιὸ δυνατὰ τὴ Χλόην πρὸς τὸ μέρος του κι' αὐτὴ γέρνει ὀλίγον στὸ ἕνα πλευρὸν τῆς· μὰ γέρνει κ' ἐκεῖνος μαζὶ τῆς, ἀκολουθώντας τὸ φιλί. Καὶ ξέροντας ἀπὸ τὰ ὀνειράτα τὴ στάση, κοίτουσαν πολλὴν ὥραν χάμου σὰ σφιχτοδεμένοι. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἤξεραν τίποτις παρὰ πέρα, νόμισαν, ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῆς ἐρωτικῆς ἀπόλαψης κι' ἀποῦ ξόδεψαν τοῦ κάκου τὴν περισσύτερη μέραν, χωρίστηκαν καὶ γύριζαν στὰ μαντριά τὰ κοπάδια, μισώντας τὴ νύχτα. Ἰσως ὅμως ἄνταναν καὶ κατὶ ἀπὸ τὰ ληθηνιά, ἂν τέτοια παραχῇ δὲν ἔβρισκεν ἐξαφνα ὅλη ἐκείνη τὴν ἐξοχή.

(ἀκολουθεῖ)

ΡΩΜΑΪΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΔΗ ΒΑΣΙΛΙΑΤΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

—Θὰ μοῦ δώσης καὶ μένα τὰ μισὰ ἀπ' ὅσα μαζέψουμε ἀπόψε, πῆς Πέτρο;

—Τῶρες, νὰ σοῦ δώσω τὰ μισὰ; Γιατὶ νὰ σοῦ δώσω τὰ μισὰ; Ἐσὺ μόνον τὸ φανάρι βαστάς καὶ χτυπᾷς τὸ τούμπανο, ἐγὼ εἶμαι ὁ κακομοῖρος ποὺ ξελαργγίζουμαι νὰ λέγω σ' ὅλους τοὺς τὰ κάλαντα καὶ τὸν Ἀν Βασίλη· δίκιο εἶναι, τὸ λοιπὸν, νὰ πάρω γὼ τὰ περισσότερα.

—Μὰ καὶ γὼ σὲ βοηθῶ.....

Ἔτσι φιλονικώντας γύριζαν τὰ καημένα τὰ μισὰ, ἀπὸ δρόμον σὲ δρόμον, ἀπὸ πόρταν σὲ πόρταν, νὰ ποῦν τὰ κάλαντα καὶ τὸν Ἀν Βασίλη. Τὸν αἰετὸν τοῦς εἶτανε νὰ μαζέψουν μερικὲς δεκαρίτσες καὶ γι' αὐτὸ τρέχανε διασκορπίζοντας, δεξιά κι' ἀριστερά, τὸ μονότονόν τους τραγοῦδάκι «Ἀν Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρείαν» ἔχοντας ἕναν πόθο, ἕνα καρδια-

—γυρίζουν με τὰ κοπάδια τους τῆς πρωτέβουσας τοὺς δρόμους φωνάζοντας «γὰλλισες! γὰλλισες!»; Ἡ μὴπως, ἀντὶς νὰ εἶναι, ὅπως φημίζεται, προικισμένος με γλωσσικὸ ἀφτί, εἶναι ἀλήθεια μ' ἀφτιά μονάχα προικισμένος; ὁ καινούργιος ἀφτός Λούκιος; Ἐξόν όμως τὴ λέξη γὰλλισσα, ἔχουμε ἀκόμα καὶ τὴ λέξη λύκισσα, καταχωρισμένη πρὸς παραζάλη τοῦ γραμματικοῦ μας μέσα στὸν τελεφταῖο ἀριθμὸ τῶν Προπύλαιων τοῦ Βλαχογιάνη (σ. 166).

Ἄς ἔρθουμε τώρα καὶ σὲ τρίτο λάθος τοῦ Χατζιδάκιου κανόνα, ἐπειδὴς παραδοξὸν μὲν, ἀληθές δέ, ὅπως νομίζω λέει ὁ Ἰσοκράτης, ἔχει καὶ τρίτο λάθος ὁ περιέργος ἀφτός κανόνας. Γιατὶ ἂς παρατηρήσει ὁ ἀναγνώστης μὲ πόση μεγάλη σοφία (καὶ φαντασία) μᾶς διδάσκει ὁ γραμματικὸς μας τὸ πὼς θηλυκὰ ὀνόματα ζῶν δὲ γίνονται παρὰ ἢ με κατὰληξη -α (σκύλλα) ἢ με κατὰληξη -ῖνα (προβατῖνα). Μὰ ἔλα ποῦ ἔχουμε ὅχι μοναχὰ καὶ τὴν κατὰληξη -ισσα, ὅπως ἀποδείξαμε, παρὰ καὶ τὴν κατὰληξη -αῖνα ὡς ἐκκλησαστικὴ τοῦ θηλυκοῦ τοῦ λύκου, δηλαδή στὴ λέξη λύκαινα! Ἡ λέξη εἶναι καθημερινή, ὅπως ξέρεi ὅλος ὁ κόσμος, μὰ κατὰ καλὴ μας τύχη (γιατὶ ἀλλιῶς μποροῦσε ἴσως νὰ μᾶς ἀρνηθεῖ τὴν ὑπαρξὴ της ὁ κ. Χατζιδάκις) καὶ καταχωρισμένη μέσα στὰ Λεξικά τοῦ Βλάχου καὶ τοῦ Βυζάντιου.

Καὶ τώρα τί ἀπόγινε ὁ κανόνας τοῦ κ. καθηγητῆ; Ἀδιόρθωτο κουρέλλι, ὅπως λέει ὁ Σαϊξπηρος.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ κατὰληξη -α, καθὼς κ' ἡ κατὰληξη -ῖνα καὶ -αῖνα καὶ -ισσα, εἶναι θηλυκὰ ἐμφυχῶν ὀνομάτων, ἀδιέφορο τί σημαίνει ἡ ρίζα. Ἔτσι ἔχουμε

-α, σκύλλα, καμπούρα, Ρώσσα, (ἢ Ροῦσσα), Τοῦρκα.

-αῖνα, λύκαινα, Γιάναινα, Ταγματάρχαινα.

-ῖνα, λαφῖνα, λοχαγῖνα, Ἀραπῖνα.

-ισσα, λύκισσα, γὰλλισσα, Μωραῖτισσα, ἀκαμάτισσα.

Καὶ τώρα, ἅμα ξανασυλλογιστεῖ ὁ κ. Χατζιδάκις τὴ χωριατικὴ τοῦ παραγράφου του, ἔπρεπε νὰ ξομολογηθεῖ καὶ νὰ μᾶς μιλήσει παλικαρῆσα ἔτσι: «Ἀδέρφια, κατὰ τὸ λύκισσα, γὰλλισσα, ἔφτιασε κι' ὁ Πάλλης πολὺ ὀρθὰ καὶ γραμματικὰ τὴ λέξη λόνισσα· καὶ συχωρᾶτε με, ἀδέρφια, ποῦ σὲ ὦρα τυροῦλο συκοφαντικοῦ πάθους τὸν κατηγόρησα, κι' ἀφτόν καθὼς καὶ τὸν Ψυχάρη». Μὰ δὲ θὰ μιλήσει ἔτσι κι' ἔννια σας!

Τέτια γλώσσα μιλοῦν οἱ ἄντρες, ὅχι οἱ ἐπαγγελματικοὶ συκοφάντες.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Λίβερπουλ, Πρωτοχρονιά 1904.

Ο „ΝΟΥΜΑΣ“ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ :

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. 10

10 λεπτὰ τὸ κάθε φύλλο λεπτὰ 10

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κίσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὁφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Σαρρῆ (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) καὶ στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐλευθερουδάκη, Μπὲκ καὶ «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Ἡ συνδρομὴ του πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι γιὰ ἓνα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΠΙΕΝΤΕ

χρόνια ἔχει στὴ ζωὴ ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων ἢ ἀνωφελῶν—ἀδιάφορο—βιβλίων, καὶ τὴν περασμένη Κυριακὴ τὰ γιόρτασε. Νὰ τὰ χιλιάση. Καὶ πέρσου ποῦ γιόρτασε τὰ τέσσερά του χρόνια, τὴν ἴδια εὐχὴ τοῦ δώσαμε. Φέτος μάλιστα ἡ εὐχή μας εἶναι πιδ ἐγκάρδια, ἀφοῦ μᾶς ὑποσχέθηκε πὼς θὰ μᾶς δώσῃ μέσα στὸ χρόνο κι' ἓνα βιβλιαράκι πολύτιμο καὶ λουσάτο, στολισμένο μὲ στίχους τοῦ Πολέμη. Ὁ καλὸς μας Σύλλογος, βλέπετε, τῶρα σώνει καὶ καλὰ νὰ μᾶς ξαφνίξῃ. Ἄν φέτος μᾶς δώσῃ τὸν Πολέμη ὅπως μᾶς τὸν ἔταξε, τοῦ χρόνου μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ καμμιά τραγωδία τοῦ Κόντε-Κουρούπη καὶ τὸν παραπάνω χρόνο κανένα τόμο μὲ ἄρθρα ρηξικέλευθα τοῦ Ἀνα-

στασοπούλου τοῦ Κεχηναίου, κ' ἔχει ὁ Θεός, ἀφοῦ ὁ κατάλογος τῶν ἐθνικῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν ποῦ θαυμάζει ὁ κ. Βικέλας δὲν ἐξαντλεῖται γρήγορα.

Ὁ θαυμασμός μας παίρνει κατήφορο καὶ πρέπει νὰ σταματήσουμε, γιατί ὑπάρχει κίνδυνος, ἂν τὸν ἀφήσουμε χωρὶς χαλινάρι, νὰ πιστέψουμε στὸ τέλος πὼς πραγματικῶς, κι' ὅχι στ' ἄστυα, ὁ Σύλλογος τοῦ κ. Βικέλα τυπώνει καὶ διαδίδει ὀφέλιμα βιβλία.

Κάποιος τὸν ἐδάφτισε Σύλλογο πρὸς διάδοσιν τῶν ἀνωφελῶν κωνόπων, ἀφοῦ καὶ τὰ βιβλία του, ὅπως καὶ τὰ περίφημα αὐτὰ κουνούπια, φέρουν τὸν ἐλῶδη πυρετό. Μὰ ὁ χαρκτηρισμός αὐτὸς δὲν εἶναι σωστός, γιατί ἴσα μὲ τώρα τοῦλάχιστο ἀποδείχτηκε πὼς τὰ βιβλία του εἶναι τόσο ἀψυχα καὶ τόσο ἀνωφελῆ, ὥστε οὔτε κακὸ δὲν μποροῦνε νὰ φέρουν. Ἡ βγαίνουν ἢ δὲν βγαίνουν, ἢ κυκλοφοροῦν σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα, ἢ δὲν κυκλοφοροῦν καθόλου, τὸ ἴδιο κάνουν. Κι' ὅσοι τάγοράζουν γιὰ νὰ μὴ τὰ διαβάσουν, κι' ὅσοι τὰ διαβάζουν, τίποτε δὲν παθαίνουν. Εἶναι κι' αὐτά, σὰν τὰ περίφημα «Πάτρια» ποῦ ἂν κ' ἔχουν σκορπιστῇ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα δὲν κατόρθωσαν ἀκόμα νὰ μᾶς φέρουν οὔτε τὴν πανούκλα, οὔτε τὸν κίτρινο πυρετό.

Ἐν τούτοις κάτι ἀξιοθαύμαστο ἔχει κι' ὁ Σύλλογος αὐτός. Ἐχει τὸν πρόεδρό του, τὸν κ. Βικέλα. Δὲν τὸ κρύβουμε. Ὁ κύριος αὐτὸς ἐκεῖνο ποῦ θέλησε νὰ κατορθώσῃ, τὸ κατόρθωσε: Ἐκανε τὸν Σύλλογό του νὰ λογαριάζεται, ἐξάπλωσε τὰ βιβλία του σὲ κάθε γωνιά τῆς Ἑλλάδας, καὶ μᾶς ἀπέδειξε πειραματικὰ—κι' αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο—πὼς ἂν δὲν ἐξοδεύονται τὰ ρωμῆικα βιβλία δὲν φταῖνε οἱ Ρωμιοὶ ποῦ δὲν τάγοράζουν, μὰ φταῖνε κείνοι ποῦ τὰ τυπώνουνε, καὶ ποῦ δὲν εἶναι ἱκανοί, δὲν ξέρουν τὴν τέχνη, νὰ τοὺς κάνουν τοὺς Ρωμιούς νὰ τάγοράσουν. Οὔτε κόπους λογάρισε γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ, οὔτε παράδες, οὔτε πονοκεφαλιάσματα. Μπράβο του! Μονάχα γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ τὸν θαυμάσῃ κανένας καὶ νὰ τὸν συγχαρῇ. Μὰ ἀξίζει ἀκόμα καὶ νὰ λυπηθῇ γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶμα, σὰν σκεφθῇ πὼς ὅπως βρέθηκε ἓνας Βικέλας νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὰνωφελῆ βιβλία, ὅπως βρέθηκε ἓνας δεύτερος—δὲν ξέρουμε ποῖος—νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ κάτι βλαβερό γιὰ τὸ ἔθνος—ἄχ, γιὰ τὸ τελεφταῖο αὐτὸ χιλιάδες βρέθηκαν καὶ βρίσκονται κάθε μέρα,—δὲν μπορεῖ νὰ βρεθῇ

χτύπη: Νένοίγανε καὶ μερικές ἀπ' τὶς πολλὲς πόρτες ποῦ θὰ χτυπούσανε, γιὰ νὰ τοὺς δώσουνε πονόψυχες καρδιὲς ἀπὸ κἄπου κἄπου καὶ μὴ δεκαρίτσες... καὶ τρέχανε, τρέχανε τὸ ἓνα χτυπώντας τὸ τοῦμπανο καὶ τᾶλλο τραγουδώντας, τρέχανε τὰ καημένα τὰ μικρά, φτωχὰ, δυστυχισμένα, μὲς τὸ κρῦο, τρεμουλιαστά, κοκκινοβολισμένα, φουσώντας μὲς τὰ χερσὶνα τους γιὰ νὰ ζεσταθοῦνε.

Πολλοὶ ἀνοίγανε τὶς πόρτες τους καὶ γιὰ νὰ τὰ ξεφορτοβοῦνε, τοὺς δένανε τὴν πολυπόθητη δεκαρούλα, μὰ τοὺς κράζανε μὲ θυμὸ: «Ἐ! βρέ! Ἄ—μέτε στὴ δουλειά σας καὶ μᾶς τᾶπανε». Ἄλλοι πάλι ποῦ λυποῦντανε περισσότερο τὴν δεκαρούλα ἀπὸ τὰ φτωχουλάκια ποῦ τρέμανε, φωνάζανε ἀπ' τὸ παραθύρι, γλήγορα, γλήγορα γιὰ νὰ μὴν ἔμπη στὴν κάμαρα μέσα τὸ κρῦο ποῦ εἶτανε δῆλ: «Φράγκικο, φράγκικο εἶναι δῶ, φράγκικο!» Ἄς μὴν εἶτανε καὶ φράγκικο τὸ σπῖτι. Καὶ φέβγανε τὰ μικρά, μὲ μισὸ λεγμένο τὸ τραγούδι τους, μὰ πᾶντα μὲ τὴν ἐλπίδα στὴν καρδιά πὼς αὐτὴν τὴ χρονιά θὰ μαζέψουνε περισσότερες δεκαρίτσες καὶ θὰ κάνουνε καλῆτερο Ἄη Βασίλη ἀπὸ τὸν περσινὸ ποῦ δὲ μπόρεσανε σὲ τόπο πίττας οὔτε ἓνα σιμίτι νὰ φάνε. Γιατὶ φέτος ἡ χρονιά εἶτανε πιδ καλή, ὁ κόσμος πιδ χαρούμενος καὶ ὁ καιρὸς καλῆτερος· ἂν καὶ εἶχε κρῦο πολὺ, δὲν εἶχε όμως ἄχσπες στὸ Σταθροδρόμῳ, ὁ κόσμος τρέχει στὰ μα-

γαζιά, φουνίζε ἂν Βασιλιάτικα, χαίρεται, γελᾷ καὶ μέσα στὰ γέλοια του καὶ στὶς χαρὲς του θυμᾶται κομμάτι περισσότερο καὶ τοὺς φτωχοὺς. Παντοῦ, σὲ κάθε ρωμαϊκὴ πόρτα, παίζανε λαντέρνες στολισμένες μὲ φαναράκια καὶ παντοῦ, σὲ κάθε σπιτικό, τὰ ριγὰλα πλημμυρούσανε χαρὰ τὶς ψυχὲς ἐκείνων ποῦ τὰ δένανε καὶ ἐκείνων ποῦ τὰ παίρνανε· ἡ κούκλα στὸ κοριτσάκι, τὰ λογατάκι στὸ ἀγῶρι, τὰ βιβλία στοῦ σκολειοῦ τὸ παλληκαρι, τὰ κεντήματα στὶς κυπέλλες, τὰ διαμαντικὰ στοὺς ἀραβωνιασμένους, τὰ φιλιὰ στοὺς ρωτεμένους, τὰ θυμητάρια στοὺς γέρους, δένανε στὸν καθένα ἀνάλογο μερικὸ χαρὲς κι' εὐτυχίας.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη χαρὰ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἄη Βασίλη, τὸ σπιτικό τῆς κεράς Λενιδὸς στεκοῦντανε κρῦο, ἥσυχο, θᾶλεγες μαρμαρωμένο. Ὡς τόσο καὶ σὲ κεινοῦ τὴν πόρτα ἤρθανε, παίζανε καὶ φύγανε λαντέρνες, καὶ κεῖ εἶπανε τὰ καλὰντα καὶ κεῖ ἡ αὐλὴ φωτοβολοῦσε ὅπως ἄλλοῦ, καὶ κεῖ δοθῆκανε ριγὰλα, μὰ οὔτε τὰ ριγὰλα, οὔτε τὰ καλὰντα, οὔτε ἡ παραμονιατικὴ χαρὰ τᾶραζε τὴν ταχτικὴ ἡσυχία τῆς Λενιδὸς, ὡχ! ἡσυχία κάποτες χειρότερη κι' ἀπὸ μεγάλη λύπη.

Γιατὶ ἄραγες νὰ μὴ χαίρεται καὶ ἡ κερά Λενιδὸς ὅπως ὅλος ὁ κόσμος; Τί τῆς λείπει; τί τῆς νοιά-

ζει; Τίποτες! Ἐλα δὲ ποῦ βαρεθῆκε πιδ νὰ ζῇ αὐτὴ τὴ ζωὴ, τὴν ἴδια τώρα τόσα χρόνια. Χρηρὰ καὶ μοναξιά τῆς κρυώσανε τὴν ψυχὴ, τῆς πήσανε πᾶσα ἀχτίδα χαρὰς, τῆς πικραίνανε τὴ ζωὴ καὶ δὲ θὰ ζοῦσε ἡ καημένη ἂν δὲν αἰστανότανε νὰ γεννιέται στὸ στήθος μιὰ ἐλπίδα, καὶ κάθε μέρα, κάθε ὦρα, κάθε λεπτὸ, νὰ μεγαλώνῃ τούτη μαζὶ μὲ τὰ δροσερά νιάτα τῆς κόρης τῆς, τῆς ἀγνῆς τῆς Βασιλικούλας. Αὐτὴ εἶτανε πιδ ἡ χαρὰ τῆς, αὐτὴ εἶτανε ἡ ἐλπίδα τῆς, αὐτὴ κ' ἡ ζωὴ τῆς.

Ἐλπιζε νὰ μεγαλώσῃ ἡ Βασιλικὴ τῆς, ἔλπιζε νὰ τὴν παντρέψῃ γιὰ νὰ μπόρῃσι τότες πιδ, τὸ καημένο κι' αὐτό, νὰ χαρῇ· γιατί ἡ κερά Λενιδὸς δὲν εἶτανε σὰν τὶς ἄλλες μάννες. Δὲν ἐννοοῦσε νὰ λείψῃ ἡ κόρη τῆς οὔτε λεπτὸ ἀπὸ κοντὰ τῆς. Σκυλλὶ εἶτανε στὰ τέτοια ἡ κερά Λενιδὸς, δὲν ἤθελε νὰ μιλοῦνε γιὰ τὴν πᾶναγνή τῆς κόρη, γιὰ τὴ Βασιλικὴ τῆς! Μπα! νὰ μὴ στάξῃ νὰ μὴ βρέξῃ τὴν εἶχε, μὰ θὰ προτίμαε νὰ τὴ σκοτώσῃ καλῆτερα παρὰ νὰ δώσῃ αὐτὴ αἰτία σὲ κακολογίες ἢ σ' ἀπρεπὰ λόγια. Γιὰ τοῦτο ἡ χρυσὴ ἡ κόρη, ποτές τῆς δὲ γέλασε, ποτές τῆς δὲ διασκεδάσε, σὰ νέο καὶ τρυφερό ποῦ εἶτανε. Μονάχο περνοῦσε τᾶνθισμένα νιάτα του, μονάχο μὲ τὴ γριὰ μαννίτσά του.

Καὶ δὲν παραπονιούντανε τὸ ἄθῳο, οὔτε ποτές